

GÜNEYDOĞU 1919

İtilaf Devletlerinin
Güneydoğu Anadolu Aşiretleriyle
İlişkisi

İstanbul
2014

Tarihçi
Kitapevi

Tarihçi Kitabevi Yayınları : 49

Tarihçi Kitabevi Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni

Necip Azakoğlu

Sayfa tasarım : Nevin Azakoğlu

Kapak tasarım: Çađlar Yalçın

Birinci baskı: Ocak 2014, İstanbul

Boyutlar: 13.5 x 21 cm

Sayfa sayısı: 232

Baskı ve Cilt:

Pasifik Ofset Ltd. Őti.

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi A

Blok Kat: 2

34310 Haramidere / İSTANBUL

Tel: 0212 412 17 77

Sertifika No: 12027

ISBN: 978-605-4534-44-9

Yayın hakları: © Tarihçi Kitabevi'ne aittir. Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Tarihçi Kitabevi

Moda Caddesi No: 104/A Moda / KADIKÖY-İSTANBUL

Tel: 0 216 418 68 86

GSM: 0 530 370 74 11

www.tarihcikitavebi.com

info@tarihcikitavebi.com

N. Fahri TAŞ, 1955 yılında Erzincan/Refahiye’de doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü’nden ve İstanbul Çapa Yüksek Öğretmen Okulu’ndan 1978 yılında mezun oldu. Ankara Üniversitesi’nde “Millî Mücadele’de Yozgat” tezi ile Yüksek Lisans, “Nureddin Paşa” tezi ile Doktora’sını 1988’de tamamladı. 1989’da Yard. Doç. Dr., 2001’de Doçent Dr., 2007 yılında Profesör oldu.

TAŞ’ın “Osmanlı Ermeni İlişkileri - Vilâyat-ı Şarkiyye Islahatı”, “Erzincan Mütarekesi ve Brest-Litovski”, “Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi 1-2”, “Millî Mücadele’de Yozgat”, “Nurettin Paşa ve Tarihî Gerçekler”, “Osmanlıca ve Paleografi” adlı kitapları yayımlanmıştır. “Hatem (Mühür)” Ansiklopedi maddesi, 1840-1940 yılları arasındaki Türk Tarihi’nin muhtelif konularıyla ilgili bazı ortak çalışmalarda bölüm yazarlığı, elliye aşkın makalesi bulunmaktadır.

TAŞ, 1978 yılından beri Müdür Yard., Bölüm Başkanlığı, Meslek Yüksek Okulu Müdür ve Müdür Yard., Yüksek Okul Müdürlüğü, Dekan Yardımcılığı, Dekan V., 2007 yılından bugüne kadar da Rektör Yardımcılığı gibi kesintisiz 35 yıl muhtelif idarî görevleri yürütmüştür. Özellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde Ermeni ve Kürt Meseleleri’yle ilgili özgün çalışmaları bulunmaktadır. Hâlen Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi Bilim Kurulu Aslı Üyesidir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
MÜTAREKE SONRASINDA (1919)	
GÜNEYDOĞU ANADOLU	9
Bölgedeki Ermenilerin Durumu	23
Ermeni Devleti Kurma faaliyetleri	28
Azerbaycan'da Tepkiler	34
Osmanlı Devleti'nin Bölgedeki Durumu	42
Aşiretlerin Türk Devleti'ne Sadâkati	59
İngilizlerin Bölgedeki Durumu	73
İngiliz - Ermeni Aşiret İlişkisi	106
Amerika Aşiret İlişkisi	116
Arap-İngiliz İlişkisi	119
Bölgede Bir Kürt Devleti Kurma Çalışmaları	122
Bölgede Diğer Bir Azınlık Olan Nestûriler	155
Bölge Olaylarında Etkin Olan Şahıslar	163
- Simko	163
- Seyyid Taha	170
- Şeyh Mahmud	182

Şemdinan'ın Tahliyesi	199
Musul Meselesi	206
SONUÇ	213
KAYNAKLAR	215
DİZİN	219

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'nı kaybedince, savaş sırasında toprakları üzerinde tasarrufta bulunmak isteyen devletlerin açık komplolarıyla karşı karşıya kalmıştır. İtilâf devletlerinin bu paylaşma planlarının uygulandığı sahalardan biri de Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir.

Doğu Anadolu'yu parçalama teşebbüslerinden biri olan Ermeni Meselesi, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra aktif olarak gündemde bulunmaktaydı. Birinci Dünya Savaşı sonrasında bu meseleye bir de Kürt ve Nestûrî konusu eklenmeğe çalışıldı. Ortadoğu'ya hâkim olmak, Hindistan'daki sömürgeleriyle olan irtibatlarına gölge düşürmemek isteyen İngiltere, söz konusu Kürt ve Nestûrî meselesini Mondros Mütarekesi sonrasında alevlendirmeğe başladı.

Doğu ve özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin etnik yapısı, bu bölgeye göz dikmiş olan devletlerin işini kolaylaştırmaktaydı. Bölge halkını kendi menfaatleri doğrultusunda yönlendirmeye çalışan devletler, açık ve gizli olarak bu bölgede, misyonerlik faaliyetlerinin yanı sıra, eğitim, halka yardım etme, önce insanları mazlum duru-

GÜNEYDOĞU 1919

ma düşürüp daha sonra bu mazlumları savunma adı altında entrikalar çevirmişlerdir. Bu devletlerin bölge insanını birbirine düşürmek için her yolu deneme gayretlerine rağmen halk, Türk Devleti'ne sadakatın ve millî meseleler karşısında nasıl birleşmesi gerektiğinin örneklerini vermiştir.

Bölgede olayların üç boyutlu (Ermeni, Kürt, Nestûrî) olarak yoğunluk kazanması, 1919 yılı süresince devam etmiştir. Bu çalışmamızda, olayların odak noktası olan 1919 yılındaki hadiselere ağırlık verilmiştir.

Ele alınan bu konu Başbakanlık Arşivi Belgeleri'ne dayanarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Eserin tetkik ve tashihini büyük bir titizlik ile ele alan ve okuyucunun hizmetine sunan başta Necip Azakoğlu ve onun şahsında Tarihçi Kitabevi mensuplarına sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Necati Fahri TAŞ

DİZİN

A

- Abbasi Aşireti 141
Abdullah Beyzâde Süleyman
196
Abdullah Cevdet 76
Abdullah Çenebaz Efendi 54
Abdurrahman Ağa 75, 100,
101
Abdurrahman Gazi 61
Abdurrahman Paşa 12
Abdülcabbar 54
Abdülhamid 10, 17, 159, 160,
219
Abdülkadir 54, 76, 122, 124,
125, 126, 127, 130, 136,
137, 141, 149, 151, 152,
153, 170, 172, 194
Abdülkadir Efendi 54, 126,
127, 141, 151, 152, 153,
170, 194
Abdülkadir Şemdinânî 130
Abdülrıza Bedirhan 130
Abdürrahman Ağa 70
Abgalı 115
Acara 32
Acemi Sadun Paşa 54
Adana 11, 130, 137
Adil Bey 146
Afganistan 210
Afra 188
Afrika aşiretleri 42
Agâh Efendi 54
Ağa Petros 159, 163
Ağrı 155, 163
Ahmed Abuk Paşa 170
Ahmed Cevdet 44, 92, 108,
117, 131, 132
Ahmed Faik 77
Ahmediye 21
Ahmed İzzet Paşa 48
Ahmed Paşa Zâde Şemsi 141
Ahmed Tevfik 198
Ahmed Yaver 54
Ahmet Zeki 110
Akra 87, 88, 89, 90, 113, 114,
166, 175
Akriyasi 196
Alaaddin 86, 114
Alexandre Jaba 15
Ali Batı 136, 154
Ali Bey 61, 87, 96, 115, 208
Ali Ekber Han 50
Ali Galip 110, 111, 122

GÜNEYDOĞU 1919

- Ali İhsan Paşa 48, 49, 50, 94
Ali Kemal 62, 175
Ali Paşa 85
Ali Rıza 141
Ali Şükrü 152
Allenby 49, 50, 94, 95, 96, 134
Almanya 13, 14, 20, 116, 118,
213
Altunköprü 21, 185
Altunköprü 193
amâdiye 90
Amârevî aşiret 42
Amasya 134, 152
Amerika 5, 14, 20, 24, 28, 42,
62, 78, 91, 116, 117, 118,
120, 175, 192, 193
Amiral Calthorpe 76, 137
Amiral Webb 124
Andrew Ryan 125, 137
Ankara 54, 137
Antep 19, 132, 140, 198
Anze 60
Arap 5, 10, 17, 18, 19, 21, 42,
54, 57, 58, 99, 119, 120,
121, 137, 140, 178, 191,
210, 213
Arap Aşiretleri 210
Arapkir 138
Arap Konfederasyonu 19
Arap Yarımadası 17, 18
Arapzade Ahmed 141
Ararat 138, 147
Arbeta 119
Ardahan 32
Arga 109
Arthur J. Balfour 137
Asaf 152
A. Simpson 192
Asquith 17
Asuranlı Aşireti 142
Asuri 137
A. T. Wilson 51, 59, 73, 116,
123, 157, 165, 198
Avni Paşa 170
Avustralya aşiretleri 42
Ayanlık 47
Ayan Meclisi 136
Ayıntab 204
Azerbaycan 5, 25, 26, 27, 33,
34, 35, 36, 37, 39, 82, 98,
107, 169
Azeri 167
Azeriler 32
Azimiye 195
Aziz 122
- B**
- Bağdat 19, 54, 73, 80, 97, 110,
154, 163, 165, 171, 172,
176, 178, 182, 183, 186,
190, 194, 195, 196, 197,
208, 213
Bakuba 162
Bakü 125, 172
Balkanlar 15, 16
Bamerna 86, 87
Barası 130
Barzan 16, 77, 81, 88, 90, 93,
210, 211
Barzani 155
Barzan Şeyhi 16, 81, 88, 90
Barzan Şeyhi Abdüsselim 16
Barzan Şeyhi Ahmed 88
Basra 18, 19, 35, 73, 99
Başkal'a 36
Başkale 107, 172, 177, 179, 202,

DİZİN

- 203
Batum 32, 33
Bayezid 26, 27, 31, 32, 64, 126,
142, 144
Bayezit 104
Bedirhan Bey 12
Bedirhâni 131
Bedirhâni 77
Bedirhâniler 131
Bedirhanlar 111, 157
Bedirhanlılar 158
Bedirhanoğulları 16
Begyadet 184
Behrenyar 114
Bekdarle 208
Bekir Ağa 211
Bekir Sami 152
Belânî Aşireti 113
Berathî Aşireti 142
Berbîn 112
Berlin Anlaşması 13, 15, 16, 29
Berna 161
Berthelot 139
Berzenci Aşireti 183
Berzenciler 48
Besni 138
Beyazit 73
Bikker 73
Bilbaslar 12
Bishob 74
Bitlis 16, 21, 44, 56, 70, 100,
101, 102, 112, 123, 133,
136, 137, 166, 172, 206
Bodinan 15
Bogdoz Aman 37
Bogdoz Pavlos 37
Bogduz-Aman 37
Bogduz-Armanie 37
Bogos Nubar Paşa 142, 150,
151
Boğos Nubar 142, 151
Bonafiyd 15
Botan 15
Brest-Litovsk 32
Brus 92, 93
Buraca 102
- ### C
- Câdır 103
Cafer Tayyar Paşa 163
Calthorpe 76, 95, 125, 137,
170, 171
Cavir 80, 81
Cekif 195
Celadet 110, 132
celâdet 144
Celaleddin Arif 144, 152
Celâli 144
Celil Ağa 31
Cemadanlı Aşâyiri 144
Cemal Bey 110
Cemil Çeto 70, 136
Cemil Paşa 109
Cemil Paşazade Ekrem 110
Cemiyet-i Akvam 214
Cevdet 44, 49, 60, 76, 78, 92,
108, 117, 131, 132, 133
Cevdet Bey 49, 78, 117, 131,
132, 133
Cezayir 198
Cizre 76, 83, 103, 112, 114,
127, 181, 189
Clemenceau 140
C.L.Woolley 130, 131
Cuanra 184
Cubur Aşireti 79

Cudi Paşa 60
 Çapık Zâde Münir 141
 Çar Petro 16
 Çerkez 10
 Çölemerik 83, 155, 156

D

Dağistan 39
 Damat Ferid 104
 Damat Ferit Paşa 31
 Davud Çelebi Hacı Selim 54
 Davud Efendi 54
 Deburî 184
 Derik 138
 Deyleman 83, 112
 D. G. Osborne 213
 Dicle 11, 21
 Dihan 43
 Dilerek 194
 Dilman 167
 Dirik 119
 Dirşulu 70
 Divicik 138
 Divrik 80
 Diyarbakır 11, 15, 49, 56, 66,
 71, 78, 80, 87, 92, 109,
 113, 115, 117, 119, 120,
 123, 127, 130, 132, 134,
 136, 137, 150, 162, 164,
 185, 198, 208, 212
 Diyarbekir 44, 71, 76, 80, 102,
 112, 117, 134, 143, 210,
 212
 Diyarıbekir 96, 108, 109, 127,
 128, 133
 Diza 172
 Dizeyi Aşireti 185
 Duhak 53

Duhuk 114
 Dürzi 23

E

Ebâde 195
 E.B. Soane 199
 Ekrem 109, 110
 Elayn 130
 Elazığ 19, 25
 Elaziz 44, 110, 117, 127, 131,
 132, 133
 Elbistan 109, 111
 Elcezire 198
 Eliğdir 25
 Elnî 101
 Elsice 195
 Emin Ali 137, 170
 Emir Faysal 140
 Enver Paşa 50, 82, 169, 170
 Erbil 21, 65, 84, 89, 94, 96, 97,
 138, 173, 174, 176, 178,
 185, 195, 208
 Erciş 53, 63, 64, 115
 Erivan 26, 27, 36, 37
 Erivan'da Taşnaklar 27
 Ermeni 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13,
 17, 20, 21, 23, 24, 25, 26,
 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33,
 34, 35, 36, 37, 39, 41, 51,
 53, 55, 63, 67, 72, 75, 81,
 99, 106, 108, 109, 111,
 112, 113, 115, 124, 129,
 131, 136, 137, 138, 139,
 141, 142, 143, 151, 162,
 165, 171, 220
 Ermeniler 10, 11, 13, 15, 16,
 23, 24, 27, 29, 31, 32, 33,
 34, 36, 37, 38, 40, 41, 47,

DİZİN

- 53, 55, 67, 101, 106, 107,
108, 112, 113, 115, 133,
136, 143, 145, 147, 148,
151, 160, 220
Erzincan 138, 141, 143, 152
Erzurum 15, 31, 38, 39, 69, 70,
133, 135, 136, 137, 138,
144, 152, 188, 206, 219
Erzurum Kongresi 38, 39, 70,
135, 219
Eşiran 197
Eşref 152
E.W.C.Noel 22, 91, 95, 96, 108,
109, 110, 111, 119, 122,
129, 130, 132, 135, 184,
199

F

- Faik Ali 96, 113, 115, 120, 208
Faik Efendi 133
Faysal 57, 91, 140, 199
Fedâ-yı Vatan 58
Ferid Paşa 62, 175
Fettah Paşa 58
Filistin 19, 48, 141
Fraizer 73
Fransa 14, 16, 18, 19, 20, 24,
29, 38, 88, 91, 118, 139,
140, 154, 158, 213

G

- G. A. Leachman 190
Garzan 70
Gaza 50
Geliküyan 113
Gelligüyan 53, 75
Genc 152

- General Babatov 15
General Barro 108
General Burro 109
George Kidston 111
Gergeri Aşireti 149
Gertrude 74, 188
Gevrek 184
Gnr. Deedes 125
G. N. Salmon 190
Göcek Han 98
Gölbaki 184
Greenhouse 184
Guyân 77, 101, 114
Guyân Aşireti 114
Gümrü Antlaşması 41
Gürcüler 32

H

- Habur suyu 155
Hacı Ahmed Resul 208
Hacı Eşbeh Zâde Şükrü 142
Hacı Mehmed Beyzâde Sami
141
Hacı Musa 69
Hacı Reşid 85, 86, 193, 195
Hacı Reşid 87
Hacı Zade Veli 141
Hafidi 77
Hakkari 159, 219
Hakkâri 15, 16, 66, 67, 82, 85,
86, 103, 152, 157, 158,
159, 162, 163, 169, 206,
214
Haleb 75, 108, 109, 193
Halep 95, 110, 127, 132, 136,
137, 140
Haliç Konferansı 214
Halil Bey 131

GÜNEYDOĞU 1919

- Halit Bey 110
Hama 140
Hanikin 50
Harpur 22, 133, 136, 137
Harran 21, 138
Harran dağları 21
Hasice 79, 80
Havi 169
Havza 44
Hayce (Havice) 120
Hayce (Hoyce) 57, 120
Haydar 25, 32, 34, 40, 52, 53,
55, 59, 61, 63, 64, 65, 67,
76, 80, 81, 82, 83, 84, 85,
86, 88, 93, 96, 101, 103,
107, 112, 116, 126, 152,
161, 165, 166, 167, 168,
169, 170, 171, 173, 174,
175, 176, 177, 178, 179,
180, 181, 184, 185, 188,
200, 203, 204, 205, 206,
210
Haydarâbad 63
Haydar Bey 25, 32, 34, 40, 52,
53, 55, 59, 61, 63, 64, 65,
67, 76, 80, 81, 82, 83, 84,
85, 86, 88, 93, 96, 101,
103, 107, 112, 116, 126,
161, 165, 166, 167, 168,
169, 171, 173, 174, 175,
176, 177, 178, 179, 180,
181, 184, 185, 188, 200,
203, 204, 205, 206, 210
Haydar (Van Valisi) 25, 32, 34,
59, 61, 67, 76, 84, 107,
126, 165, 173, 175, 180,
200, 206
Hazreti Faruk 145
Heine 73
Hemad 188
Hemavend 195
Hey'et-i Temsiliye 70, 135
Hikmet 122, 198, 214, 217
Himye 188
Hindistan 7, 18, 19, 21, 35, 58,
73, 93, 114, 126, 158,
161, 210
Hindli Müslüman 35
Hintli 35
Hirtzel 19
Homsî 184
Hoy 82, 83, 112, 167
Hoybon Cemiyeti 124
Humus 140
Hürriyet-İtilâf Kulübü 133
Hürriyet ve İtilâf Fırkası 124
Hüseyin 18, 60, 122, 141, 152,
195
Hüseyin Avni 152
Hüseyin Şükrü 122
- ### I
- Irak 17, 18, 19, 20, 21, 34, 38,
48, 53, 54, 55, 56, 58, 62,
65, 73, 74, 75, 78, 91, 98,
99, 114, 117, 118, 119,
129, 139, 155, 157, 161,
162, 170, 175, 183, 184,
186, 190, 191, 198, 199,
213, 214, 220
İbrahim Paşa 127, 130
İlyas Bey 22
İmadiye 53, 161
İmâdiye 80, 86, 87, 89, 103,
114, 161
İngiltere 7, 14, 15, 16, 18, 19,

DİZİN

- 23, 24, 29, 35, 38, 47, 59,
62, 64, 70, 73, 74, 78, 80,
81, 88, 91, 93, 96, 99,
104, 105, 108, 118, 120,
129, 130, 131, 136, 139,
153, 154, 157, 158, 159,
167, 170, 171, 175, 177,
179, 183, 198, 200, 213,
214
İran Azerbaycanı 159
İsmail 63, 101, 140, 161, 164,
219
İsmail Ağa 101, 164
İtalya 14, 18, 19
İttihad ve Terakki Cemiyeti 31
İzoli 132, 149
İzoli Aşireti 149
İzzet Efendi 54
- J**
- Japonya 62, 78, 175
Jön Türk 127
- K**
- Kabilevî aşiret 42
Kaçakaç Yılı 57, 191
Kafkas 11, 30, 32, 104, 138
Kafkasya 33, 34, 50, 148
Kahta 131
Kalhur 184
Kâmran 110
Kamuran 132
Kan davası 24
Kapitan Bil 171
Karaağaç Kabilesi 76
Karaçuk 191
Karakeçili Aşireti 149
Karakilise 104
Karaköse 197
Karavar 130
Kars 32, 41, 80, 130
Karzan 36, 40
Karzan Ermeniler 36, 40
Kayı 149, 177, 179, 202
Kayseri 19
Kazım Bey 113, 171
Kâzım Karabekir Paşa 105, 109
Kazvin 98
Keçi Aşireti 141
Kelâni Aşireti 141
Keldani 137, 156
Kemah 138
Kemal Bey 102
Kenan Bey 95
Kengiri 204
Kerbela 114
Kerinhavıl 192
Kerkük 12, 21, 48, 50, 54, 57,
65, 78, 80, 85, 87, 90, 97,
104, 112, 113, 120, 138,
154, 162, 167, 175, 178,
179, 181, 184, 185, 186,
187, 188, 189, 190, 194,
195, 204, 208
Kevar 203
Kıbrıs 15, 158
Kırım 16, 28, 39
Kırım Savaşı 16, 28
Kızıl Haç 117
Kifri 21, 183, 184, 190
Kilikya 11, 19, 140
Killing 49
Kirmanşah 98
Kirmanşâh 195
Kitkan 130

- Koçanis 159
 Koçar Aşireti 76
 Koçkiri 136, 154
 Kolçif 184
 Kolkhan 73
 Konya 95, 137
 Köysancak 97, 185
 Kudüs 80
 Kurmanç aşiretleri 37
 Kurusi 26
 Kuva-yı Milliye 135
 Kuveyt 17, 54
 Küçük Monla 176, 178
 Küçük Zap suyu 21
 Kürdistan 11, 12, 13, 14, 19, 20,
 21, 23, 24, 27, 38, 44, 48,
 50, 76, 91, 92, 96, 110,
 119, 123, 124, 126, 127,
 129, 130, 131, 133, 134,
 136, 137, 138, 139, 141,
 145, 146, 148, 154, 156,
 157, 159, 161, 162, 163,
 165, 167, 170, 171, 172,
 183, 184, 188, 190, 192,
 214, 217, 219
 Kürdo-Ermeni Federasyonu
 136
 Kürt 5, 7, 8, 10, 12, 13, 14, 20,
 21, 22, 23, 24, 27, 31, 35,
 37, 38, 39, 41, 42, 43, 44,
 46, 48, 53, 54, 55, 59, 73,
 74, 75, 77, 78, 81, 85, 86,
 91, 92, 99, 109, 110, 111,
 112, 122, 123, 124, 126,
 127, 128, 129, 130, 131,
 133, 134, 135, 136, 137,
 138, 139, 141, 142, 143,
 144, 145, 146, 147, 148,
 149, 150, 151, 154, 158,
 159, 160, 162, 163, 164,
 165, 168, 170, 178, 183,
 184, 218, 219, 220
 Kürtçe 46
 Kürt Kulübü 44, 127, 128, 130,
 131, 133, 134, 135, 146
 Kürt Teâli Cemiyeti 38, 122,
 124, 133, 134, 136, 141,
 146, 149
 Kürt Teâli Cemiyetleri 135
 Kürt Teâvün Cemiyeti 135
 Kürt Teâvün ve Terakki Cemi-
 yeti 122, 124
- L**
- Lakistan 167
 Lakseru 177, 179
 Lash 25
 Le Comte de Cholet 74
 Lehbizan 87
 Litehen 181, 206
 Lloyd George 140, 141, 153
 Londra 17, 18, 38, 51, 157, 159,
 170, 174, 175, 184, 199
 Lord Curzon 57, 127, 139, 163,
 213
 Loris Malakof 15
 Lozan 12, 41, 92, 162, 163, 182,
 198, 213, 214
 Lozan Antlaşması 213
 Lozan Konferansı 213
 Lütü Fikri 149
- M**
- Machiavelli 144
 Mahmud Bey 60, 93, 108, 109,

DİZİN

- 119, 127, 128, 130, 131,
132, 185
Mahmud Hanlar 196
Makso 202
Maku 25, 36, 40, 63, 107
Malatya 22, 109, 110, 122, 130,
131, 132, 136
Malta adası 50
Mamturan 102
Mamtûran 101
Ma'mûre 97, 185
Mançurya 98
Maraş 11, 19, 140, 204
Mardin 19, 57, 75, 96, 120, 127,
132, 209
Marshall 48, 49
Mar Şemun 156, 157, 159, 160,
161
Mavera-yi Kafkas 30
Mazhar Müfid 152
Mcdonald 73
Mebusan Meclisi 141
Mecid Beyzâde Hamid 196
Meclis-i A'yan 146, 150, 153,
219
Meclis-i Mebusan 138, 139,
141, 142, 144, 145, 149,
150, 151, 152
Meclis-i Vükelâ 134
Mehmed Bey (Şemdinan
Kaymakamı) 206
Mehmed Efendi (Şemdinan
Kaymakamı 54, 200,
206, 211
Mehmed Hüdâkerim 196
Mehmed Münip 152
Mehmet Ali (Nazır) 61
Meiler Rayn 96
Mekke Şerifi Hüseyin 18
Melik Toma 160
Memiş 184
Mendeli 190
Mendumi 184
Merğari 162
Merivan 193
Mesih 156
Mevlânâzade Rifat 132, 170
Mezopotamya 19, 21, 48, 57,
139, 141, 153, 170, 183
Mısır 17, 94, 147, 148, 150, 188
Midhat Bey 88, 212
Midran 73
Midyat 76, 154
Milan 126
Milletler Cemiyeti 117, 118,
154, 163, 213
Milli Aşiret 93, 108
Milli Aşireti 185
M. Kemal Paşa 91
M. L. Bell 74
Molla Selim İsyarı 24
Momen 184
Mondros Mütarekesi 7, 10, 13,
30, 48, 49, 56, 70, 74, 81,
95, 100, 108, 169, 183,
217
Mondros Mütârekesi 20, 183
Mr. Prat 159
Mr. Tesiçe 159
Muhiddin Nami 122
Mungur 184
Muradiye 25, 115, 162
Musgan 90
Mustafa Ağa 133
Mustafa Efendi 31, 96, 185
Mustafa Kemal Paşa 22, 43,

- 55, 69, 70, 105, 110, 111, 134
 Mustafa Nadir 66
 Mustafa Nâdir 80
 Musul 6, 12, 14, 18, 19, 21, 23, 24, 25, 34, 36, 48, 49, 50, 51, 54, 57, 65, 71, 76, 77, 78, 80, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 94, 96, 97, 101, 104, 112, 113, 114, 117, 119, 120, 123, 126, 127, 130, 136, 137, 139, 140, 154, 155, 156, 157, 159, 161, 162, 163, 167, 171, 172, 174, 175, 178, 179, 181, 182, 183, 184, 185, 187, 188, 190, 198, 199, 204, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 219
 Mutki Aşireti 69
 Müdafaa-iHukukiye Cemiyeti 59
 Müdafaa-yı Hukuk-u Milliye 134
 Müdafa-yı Hukuk Cemiyetleri 50, 135
 Müftü Zâde Hakkı 142
 Mürge 53, 75
- N**
- NaHCivan 26, 27, 31, 53, 104
 NaHCivanlılar 26
 Nakipzâde İlyas Ağa 190
 Nasluca 187
 Nasturî 21, 158
 Necef 114
 Nemrud Efendi 160
 Neri 172
- Nestorius (Rahip) 156
 Nestüriler 5, 21, 77, 82, 115, 156, 157, 158, 160, 161, 162, 163, 181, 213
 Nizib 192
 Noel 22, 91, 95, 96, 108, 109, 110, 111, 119, 122, 129, 130, 132, 135, 184, 199
 Nubar Paşa 138, 142, 145, 150, 151
 Nuri 54, 124, 198
 Nuri Efendi 54
 Nurşin 70
 Nusaybin 76, 127, 154
- O**
- Oltu 104
 Oramar 65, 77, 155, 178
 Oramar Aşireti 77
 Osman Bey 126
 Osman Fevzi 141
 Ömer Ağa 70
 Ömerkan 154
 Özdemir (Kaymakam) 183, 198, 199
- P**
- Paris 12, 28, 31, 38, 130, 138, 139, 140, 141, 142, 147, 148, 149
 Paris Konferansı 12, 31, 138, 141
 Patrik Simon 156, 159
 Pervar-ı zir Aşireti 86
 Petersburg 18, 37
 Petersburg Antlaşması 18
 Peyman 88

DİZİN

- Pezve 53, 75
Piran 184
Pirvar 86
Piyer 181, 206
Protestan 157
Pürûkan 101
- R**
- Raçkoyan 155
Raif Efendi 133
Rako 98
Raman 155
Rauf Mehmed Efendi 54
Ravanduz 113
Receb 115
Redd-i İlhak 134
Resul Ağa 70
Resûlayn 79, 80
Reşt 98
Revanduz 15, 21, 77, 81, 84,
89, 90, 92, 103, 114, 130,
172, 174, 177, 178, 179,
181, 184, 198, 200, 202
Rıfki 152
Rich 73
Rivaniye 114
Roma 156
Ruh Zade Halis 141
Rumeyse 190
Rumiye 157, 159
Rûmiye 36, 40, 83, 103, 107,
112, 113, 116, 166, 171,
173, 174, 175, 181
Rusya 14, 15, 16, 18, 19, 20, 24,
29, 32, 33, 35, 37, 38, 46,
47, 73, 91, 113, 117, 120,
153, 158, 160, 164, 172
Rüstem Bey 65
Rüstem Han 197
Rüşki aşiretleri 178
- S**
- Sa'dun (Aşiret Reisi) 149
Sâfen Nurlu Aşireti 196
Safız 197
Said Çelebi 54
Said Hulusi Efendi 54
Said Paşa 145
Salahiye 195
Salar 107
Samarralı 119
Samera 161
San Remo 91, 117, 154, 213
San Remo Konferansı 213
Sâvan 197
Secbil 90
Selviye 189
Semava 190
Sepki Aşireti 15
Sevr Antlaşması 124, 153
Seyyid Abdülkadir 122, 124,
125, 126, 136, 153
Seyyid Ahmed 119, 193, 196
Seyyid Ali 141
Seyyid Mehdi 119
Seyyid Mehmed 125, 126
Seyyid Musa 178
Seyyid Müslim 64, 178, 180
Seyyid Ömer 196
Seyyid Taha 6, 62, 63, 64, 83,
85, 86, 97, 103, 112, 126,
129, 161, 165, 166, 168,
171, 172, 173, 174, 175,
176, 177, 178, 179, 180,
181, 182, 183, 184, 188,
202, 203, 206

GÜNEYDOĞU 1919

- S. H. Layard 73
Sıncab Aşireti 50
Siird 112
Siirt 133
Simko 6, 34, 35, 36, 40, 43, 62,
63, 65, 66, 82, 83, 103,
107, 112, 113, 116, 126,
159, 160, 164, 165, 166,
167, 168, 169, 171, 172,
173, 174, 175, 177
Sina 138
Sinahâki 197
Sir Arthur Hirtzel 19, 137
Sir Lancelot 213
Sir Mark Syks 73
Sir Percy Cox 198
Sito Ağa 65
Sivas 11, 19, 22, 70, 109, 111,
117, 122, 123, 135, 136,
137, 206, 218
Sivas Kongresi 70, 111, 122,
135
Siverek 60, 66, 92, 96, 127, 149
Soane 199
Sulh-ü Selâmet Fırkası 133
Suriye 18, 19, 94, 139, 140, 141,
162
Suriye İtilafnâmesi 140
Surucu 90
Süleyman Ağa 15
Süleymaniye 21, 48, 51, 65, 74,
94, 108, 114, 138, 183,
184, 186, 188, 189, 190,
191, 192, 193, 194, 196,
197, 198, 199, 208
Süleyman Naci 152
Süleyman Şefik Paşa 189
Süveyş Kanalı 16, 158
Sykes-Picot 19, 21, 91, 140, 213
Sykes-Picot Antlaşması 19, 21,
91, 140, 213
Şâd 18
Şakir Efendi 54
Şam 117, 140
Şam Konferansı 117
Şamsamal 190
Şark Meselesi 16, 106
Şefik 91, 142, 152, 189
Şefik Bey 142
Şehrizer 74
Şemdinan 6, 85, 89, 177, 180,
181, 200, 204, 206, 207
Şemdinân 35, 55, 64, 77, 85,
88, 89, 90, 168, 174, 177,
178, 179, 180, 181, 182,
188, 197, 200, 202, 203,
204, 205, 206, 207
Şerefhane 167
Şerif 12, 18, 65, 119, 130, 138,
141, 142, 143, 144, 145,
146, 149, 150, 151, 152,
210
Şerif Hüseyin 18
Şerif Paşa 12, 130, 138, 141,
142, 143, 144, 145, 146,
149, 150, 151
Şerkat 208
Şevki Bey 198
Şeyh Abdulkadir 194, 197
Şeyh Abdullah 122
Şeyh Abdülkadir 137, 172, 194
Şeyh Ahmed 114, 183
Şeyh Bahaddin 86, 114
Şeyh Hacı Fevzi 141
Şeyh Mahmud 6, 48, 50, 70,
77, 91, 92, 94, 97, 109,

DİZİN

- 114, 129, 155, 176, 179,
182, 183, 184, 185, 186,
187, 189, 190, 191, 192,
193, 194, 195, 196, 197,
198, 199
Şeyh Mehmed 195, 211
Şeyh Muslih 204
Şeyh Nur 114
Şeyh Saffet 141
Şeyh Sait 155
Şeyh Salih 114
Şeyh Ubeydullah 16, 24, 92
Şeyh Ubeydullah İsyanı 16
Şeyh Ubeydullah Nehri 92
Şeyh Ziyaeddin 70
Şeyman Aşireti 149
Şırnak 75, 100, 113, 127
Şırnak Aşireti 75
Şırnak Aşireti 100
Şikak 34, 160, 164, 171, 174
Şikak Aşireti 164, 174
Şirvan 88, 90, 211
Şir Yezdân İsyanı 16
Şükrü Mehmed 122
- T**
- Tahran 192
Talabanîler 183
Talip Paşa 190
Tavşan Zâde Recep 141
Tayyar (Tiyarî) 160, 163
Tebriz 15, 34, 36, 98, 113, 164,
171, 181, 188, 206
Telafer 190, 191
Tenzik 114
Tiflis 130
Tilcük 184
Tirotir 73
- Tiyarî 113, 160
Trabzon 13, 15, 16, 32, 130,
133, 152, 188
Tuhub 160
Turani 24
Türegan Aşireti 149
Türk Cemiyeti 54, 190
- U**
- Ubeydullah 12, 16, 24, 92
Ulukışla 117
Urfa 74, 75, 80, 92, 108, 109,
127, 131, 133, 140, 162,
204
Urmiye 37, 156, 164, 167, 171,
172
Urmiye (Rizaiyye) 37
Urusanlı Aşireti 63
- V**
- Vâlî Ahmed 34, 36
Van 21, 25, 32, 34, 36, 40, 43,
46, 52, 55, 56, 59, 61, 62,
64, 66, 67, 68, 71, 73, 76,
83, 84, 85, 88, 102, 103,
104, 107, 114, 115, 116,
119, 120, 122, 123, 126,
133, 136, 137, 140, 152,
159, 160, 161, 162, 164,
165, 166, 171, 172, 173,
174, 175, 177, 180, 182,
184, 185, 188, 197, 200,
201, 202, 203, 205, 206,
207, 210, 211, 212, 217,
220
Vasil Nikitin 38
Vehbi Bey 112

GÜNEYDOĞU 1919

Vilayat-1 Sitte 13
Vilayat-1 Şarkıyye 13, 29
Viranşehir 60, 79, 80, 92, 93,
109, 131
V. Minorsky 37, 164
V. Nikitin 37
Voli 80, 92, 93
Ziya Gökalp 14, 42
Zülfikâr 149

W

Webb 124, 125
Williams 73
Wilson 51, 59, 73, 116, 123,
157, 165, 198
Wilson Prensipleri 123

Y

Yahudi 21, 117
Yaryor 184
Yenan 94
Yerişen 196
Yezdan 12
Yezidiler 213
Yusuf Bey 115

Z

Zap 21
Zavi 43
Zaza 130
Zeki 110, 152, 193
Zengezor 26
Zenil 197
Zerve 94
Zibâr 87, 88, 90, 113, 114, 162,
210, 211
Zirkî 101, 102
Ziven 138
Ziver 27